

ЧАТ-БОТ ЯК ОБ'ЄКТ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

Лугова О.І., канд. екон. наук, доцент
Миколаївський національний аграрний університет
e-mail: lugova@mnau.edu.ua

Анотація. Розкрито поняття «чат-бот», особливості визнання, формування первісної вартості та відображення в обліку відповідно до національного законодавства.

Ключові слова: облік, оподаткування, нематеріальний актив, чат-бот.

Чат-боти є програмним продуктом, розробленим з метою автоматизації взаємодії з користувачами через текстові або голосові інтерфейси для обробки або збору інформації. Чат-боти можуть використовуватися в різних сферах, включаючи бізнес, освіту, охорону здоров'я та розваги, з метою покращення обслуговування клієнтів, автоматизації процесів та забезпечення більш зручної та доступної взаємодії між людиною та комп'ютерною системою. Бізнесу важливо вчасно адаптуватися до нових технологій, щоб не відставати від конкурентів, розвивати клієнтський сервіс і скорочувати витрати. Чат-боти можуть зняти рутинні завдання із працівників і відповідати на прості запитання користувачів 24/7. У бізнес-середовищі все більше підприємств звертається до використання чат-ботів у бухгалтерії.

Чат-бот є комп'ютерною програмою, тому, у контексті Закону України «Про авторське право та суміжні права» [1], він вважається витвором та об'єктом авторського права та відповідно об'єктом права інтелектуальної власності. Необхідно зауважити, що право інтелектуальної власності становлять особисті немайнові права та майнові права інтелектуальної власності згідно з Цивільним кодексом України [2], при цьому:

- особисті немайнові права інтелектуальної власності належать автору об'єкта права інтелектуальної власності. Тільки у випадках, передбачених законом, вони можуть належати іншим особам;
- майнові права на витвір належать його автору, якщо інше не встановлено договором або законом. Майнові права на об'єкт права інтелектуальної власності можуть бути передані іншій особі за договором.

Чат-бот виступає як нематеріальний актив, оскільки не має матеріальної форми, але може бути ідентифікований згідно вимог НП(С)БО 8 «Нематеріальні активи» [3]. Зокрема, до нематеріальних активів належить авторське право та суміжні з ним права, включаючи права на комп'ютерну програму, до якої можна віднести і чат-бот. Отже, чат-бот може бути визнаним нематеріальним активом у вигляді авторського права, якщо підприємству будуть передані майнові права інтелектуальної власності.

Для відображення у балансі придбаного (створеного) чат-бота як нематеріального активу потрібно, щоб відповідно до вимог НП(С)БО 8

«Нематеріальні активи» виконувались такі умови:

- існує ймовірність отримання майбутніх економічних вигод, пов'язаних з його використанням;
- достовірне визначення вартості чат-бота.

Для нематеріального активу, отриманого в результаті внутрішньої розробки, поряд із зазначеними вище вимогами, у п. 7 НП(С)БО 8 також зазначається про наявність намірів, технічної можливості та ресурсів для доведення нематеріального активу до стану, у якому він придатний для використання або реалізації.

Порядок формування первісної вартості нематеріального активу (чат-бота) визначено НП(С)БО 8 [3] і залежить від джерела його надходження:

- придбання (створення) чат-бота – первісна вартість складається із ціни придбання (створення), непрямих податків, які не підлягають відшкодуванню, та інших витрат, безпосередньо пов'язаних з його придбанням (створенням) та доведенням до стану, у якому він придатний для використання;

- створення чат-бота працівниками підприємства – первісна вартість включає прямі витрати на оплату праці та ЄСВ, прямі матеріальні витрати, інші витрати, безпосередньо пов'язані з його створенням і доведенням до стану, придатного для використання за призначенням.

Витрати на придбання або створення чат-бота накопичуються за дебетом субрахунку 154 «Придбання (створення) нематеріальних активів», а у періоді введення чат-бота в експлуатацію списуються з кредиту цього субрахунку до дебету субрахунку 125 «Авторські та суміжні з ними права».

Протягом строку корисного використання чат-боту нараховується амортизація, при цьому підприємство може обрати метод, визначений НП(С)БО 7, виходячи з умов отримання майбутніх економічних вигод, а якщо такі умови визначити неможливо, то застосовується прямолінійний метод нарахування амортизації. Оскільки визначити умови отримання майбутніх економічних вигод від використання чат-бота, як правило, неможливо, практично завжди застосовують саме прямолінійний метод.

Відповідна сума амортизації відображається за кредитом субрахунку 133 «Накопичена амортизація нематеріальних активів» у кореспонденції з дебетом рахунку витрат, виходячи із виконуваних чат-ботом функцій (наприклад, 93 «Витрати на збут» при формуванні замовлень покупців).

Якщо чат-бот створений для використання на строк менше року (наприклад, якщо чат-бот розроблений виключно для участі у виставці), за умови дотримання всіх ознак для визнання його (майнових прав на нього) нематеріальним активом, витрати на його створення слід обліковувати на субрахунку 154 «Придбання (створення) нематеріальних активів», оскільки згідно з визначенням, для визнання об'єкта нематеріальних активів важлива лише нематеріальна форма активу, а не строк його використання.

Якщо чат-бот не можна визнати об'єктом авторського права та нематеріальним активом, то витрати на його створення слід відображати на рахунках витрат залежно від напрямку, у якому задіяний чат-бот (наприклад, витрати на збут – при створенні сервісних чат-ботів, адміністративні витрати, а

в деяких випадках і загальновиробничі витрати – при створенні корпоративного чат-бот).

За користування готовим чат-ботом підприємство зазвичай вносить плату виконавцю (платформі). Такі витрати повинні відображатися в обліку щомісяця (при отриманні послуг). У разі якщо плата вноситься за рік, її слід відобразити на рахунку 39 «Витрати майбутніх періодів», а потім (щомісяця або щоквартально) списувати на рахунки витрат періоду, що відповідають напрямку, у якому задіяний чат-бот.

Податковий кодекс України [4] не містить визначення «нематеріальний актив», тому з метою податкового обліку підприємства повинні керуватися визначенням НП(С)БО (якщо чат-бот обліковується як нематеріальний актив). Підприємства з річним доходом понад 40 млн. грн, які зобов'язані вести податковий облік нематеріальних активів, повинні розраховувати та коригувати фінансовий результат на різниці в операціях з нематеріальними активами. Строки нарахування амортизації нематеріальних активів встановлено ПКУ, так для групи 5 «Авторське право та суміжні з ним права» – згідно із правостановним документом, але не менше 2 років. Для чат-бота таким документом може бути договір з виконавцем.

Якщо чат-бот не відповідає поняттю нематеріального активу, для цілей оподаткування прибутку, витрати, пов'язані зі створенням такого чат-бота, та витрати на його обслуговування відображаються за правилами бухгалтерського обліку. Послуги зі створення та обслуговування готового чат-бота обкладаються ПДВ у загальному порядку відповідно до норм V розділу Податкового кодексу України.

Чат-боти стали цінним активом для підприємств різних галузей завдяки низці переваг та різноманітності використання. У цілому, чат-боти сприяють підвищенню операційної ефективності та знижують витрати підприємств, забезпечуючи при цьому зручність як для працівників, так і для клієнтів.

Список використаних джерел:

1. Про авторське право та суміжні права : Закон України від 01.12.2022 р. № 2811-IX ; станом на 15.04.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>.
2. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV ; станом на 27.04.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
3. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 8 Нематеріальні активи : Наказ Міністерства фінансів України від 18.10.1999 р. № 242 ; станом на 17.02.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text>
4. Податковий кодекс України : Кодекс України від 02.12. 2010 р. № 2755-VI ; станом на 01.04.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

Abstract: The concept of «chat-bot», features of recognition, formation of initial value and reflection in accounting in accordance with national legislation are disclosed.

Keywords: accounting, taxation, intangible asset, chatbot